

Borsigiem przez Dzierżno.

Jedna fotografia, wiele historii.

StacjaPyskowice Info

Borsigiem przez Dzierżno.

Jedna fotografia, wiele historii.

**Artykuł przygotowany na potrzeby portalu Stacja Pyskowice.
www.stacjapyskowice.info**

okładka: fragment fotografii oryginalnej, Borsig 11837 „Franz Pieler” w okolicy stacji piaskowej Sersno/Stauwerder, ze zbiorów Wolfganga Clössnera.

grudzień 2020

© Piotr Borowiak, Stacja Pyskowice
piotrborowiak2@gmail.com, 662 119 559

Legendarny tendrzak.

Genosse Kaiser podzielił się z nami skanem wyjątkowej fotografii ze zbiorów Wolfganga Clössnera, którą z przyjemnością prezentuję Państwu, wraz z krótkim rysem historycznym.

TKz.

Pierwszą maszyną parową, dostarczoną dla *Sandbahngesellschaft des Grafen von Ballestrem (Peiskretscham)* był widoczny na zdjęciu Borsig 11837, oznaczony zakładowym numerem „4” oraz ochrzczony imieniem Franza Pieler¹.

Maszyny serii TKz były najcięższymi parowozami typu „tendrzak” w Europie i zapisały się w historii dzięki swojej pracy właśnie na polach piaskowych. Ich masa służbowa wynosiła 139 ton, a nacisk na oś - 23 tony. Każdy z nich wyposażony był w centralny sprzęg systemu Henricot’a. Charakteryzowały się bardzo wysoką wydajnością, niestety kosztem dużego spalania. Jedyny zachowany do dziś egzemplarz parowozów tej serii, to TKz 211 znajdujący się obecnie w Stacji Muzeum w Warszawie.

Imiennik lokomotywy był niemieckim inżynierem górniczym oraz długoletnim dyrektorem kopalni i pełnomocnikiem hrabiego Ballestrema. W skład majątku Ballestremów wchodziły miejscowości Ruda, Pławniowice, Borsigwerk oraz Biskupice (dwie ostatnie obecnie jako dzielnice miasta Zabrze).

Ród Ballestremów czerpał zyski z uruchamianych kopalni węgla, rudy oraz huty metali. Funkcję zarządcy rodowego majątku, Franz Pieler spełniał do końca życia, ku wielkiemu zadowoleniu rodziny von Ballestremów i pracowników.²

¹ źródło: artykuł poświęcony parowozom serii TKz, locomotives.com.pl

² źródło: biografia Franza Pieler, wikipedia.org

Dzierżno jakiego nie znamy.

Na fotografii wykonanej w okolicy stacji piaskowej w Dzierżnie (Sersno/Stauwerder) parowóz ciągnie skład "rolkowców" wypełnionych piaskiem. Wiele na temat tego miejsca możemy przeczytać w kronice *Der Bau des Staubeckens Stauwerder bei Gleiwitz* (Budowa zbiornika Dzierżno k. Gliwic) czasopisma *Die Bautechnik*, wydanego 22 września 1939r. w Berlinie.

Z najciekawszych fragmentów, w wolnym tłumaczeniu czytamy:

Ballestrem i Borsig, poprzez wspólną spółkę kolejową, zwaną w skrócie „SBG”, eksploatują duże pole piasku w pobliżu połączenia Dramy z Kłodnicą niedaleko Dzierżna. (...) Każdy pociąg ma około 24 wagonów, z których każdy po ok. 25 m³ pojemności; więc przewozi ok. 600 m³ piasku.

(...)

W Pyskowicach zapewniono pełne zaplecze warsztatowe, wraz ze stacją rozrządową, niezbędnymi licznymi mostami i systemami bezpieczeństwa na trasie. Jednak w okresie powojennym, szybko okazało się, że z powodu zwiększonego wydobycia węgla, to pole piaskowe wyczerpałoby się szybciej niż oczekiwano i trzeba byłoby zagospodarować nowe pola. Następną rzeczą - jeśli nie chciało się jechać aż nad Odrę - było zagospodarowanie pola piaskowego w dolinie Kłodnicy, między Łabędami a Taciszowem.

Już wtedy poruszano także kwestie związane z zapewnieniem okolicy sprawnej gospodarki wodnej, przy wykorzystaniu sztucznych zbiorników: *Zbiornik służy do zatrzymywania powodzi, a przede wszystkim do oczyszczania skrajnie zanieczyszczonej ściekami przemysłowymi Kłodnicy, a tym samym górnego biegu Odry. Wreszcie budowa górnośląskiego Kanału Adolfa Hitlera (oryg. Adolf Hitler Kanal), jest możliwa jedynie dzięki dostarczaniu wody zasilającej ze zbiorników, oraz budowie kanału zwrotnego.*

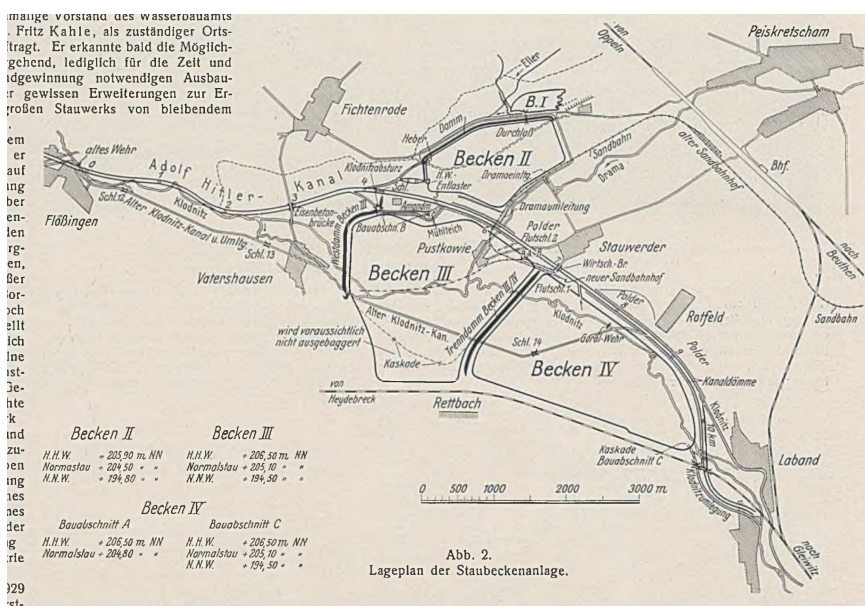
Poniżej widoczna jest mapa, zawarta we wspomnianym wcześniej artykule *Die Bautechnik*. Widzimy na niej stan zaawansowania kolei piaskowej Ballestremów w rzucie od samych Pyskowic po Łabędę.

Jako *Becken II, III i IV* oznaczone są zbiorniki, z czego ten oznaczony jako *II* został zalany wodą już w 1938 r. Tak powstało pierwsze z tutejszych jezior, dziś pod nazwą *Dzierżno Małe*.

W miejscu obecnej stacji Pyskowice (piaskowa) widzimy podpis „Starsza stacja piaskowa”, natomiast na wysokości zbiornika *IV* „Nowa stacja piaskowa”. Zbiorniki *III i IV* oddzielone były groblą, która rozmyła się po ich zalaniu w 1964 r. – dziś w tym miejscu znajduje się jezioro *Dzierżno Duże*, znane również potocznie jako *Rzeczyce*, lub *Jezioro Rzeczyckie*.

Od północnej strony wyrobisk naznaczono przebieg *Adolf Hitler Kanal* (dziś: *Kanału Gliwickiego*), który wyznaczył nowy przebieg Kłodnicy.

Trasa kolei piaskowej oznaczona jest na mapie jako „Sandbahn”.

Historię kolei piaskowych wokół Dzierżna i Pyskowic, a także galerię zdjęć aktualnych i archiwalnych, wraz z planami, schematami stacyjnymi i wieloma innymi unikatowymi dokumentacjami znajdą Państwo na stronie www.stacjapyskowice.info

Piotr Borowiak.

StacjaPyskowice.info